

SÁRKÁNY ISTVÁN

A terrorizmus és az iszlám

A kérdés másik oldala

Az előzményekről

Korábban több ízben is foglalkoztam a terrorizmus által a világ számára felvetett és kényszerűen kezelendő problémával¹. Ezekben az írásokban is történt utalás – még ha burkolt formában is – a terrorizmus és az iszlám kapcsolatára.

Számos vezető nyugati politikus hangoztatta, hogy a Nyugatnak nem az iszlám egészével, kizárólag a szélsőségeivel van problémája, ami napjainkban bizonyosan igaz, még ha nem volt is mindig egyértelműen így, figyelembe véve a kereszténység és az iszlám között mintegy tizennégy évszázadon átívelő, változó intenzitással zajló, a hatalomért és a lelkekért folytatott véres küzdelmeket. *„E változó viszonyok erőszakos természetéről vall az a tény, hogy 1820 és 1929 között a háborúk 50%-a – beleértve a különböző vallású országok közti háborúkat is – muzulmánok és keresztények között zajlott.”*²

Bár a mérsékelt és a folyamatokat az indokolt józansággal szemlélő ember számára napjainkban nyilvánvaló, hogy a terrorizmus és az iszlám között konvergencia nem, de aktuálisan és esetenként korreláció megfigyelhető. Ennek megfelelően nem hagyható figyelmen kívül az a tényező, hogy az *elmúlt évek leghírhedtebb terrorakcióit az iszlám nevében követték el*.

Ez utóbbira tekintettel nem lehet mellékes az a kérdés, hogy szakavatott, nagy tekintélyű iszlám-szakértőknek e felvetésről a Koránra, a Szunnára³ és az ezekből levezetett jogra figyelemmel mi a véleményük, milyen álláspontot képviselnek a kérdésben.

Részemről az ezzel való foglalkozást egy hazai megjelenésű tanulmánykötet⁴ elolvasása motiválta.

1 Sárkány István: Terrorizált civilizáció, civilizált terrorizmus. Szakmai Szemle, 2008/1., 81–87. o.; Sárkány István: A nyolcadik utas: a terrorizmus. Írások Tauber István emlékére. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar–Magyar Kriminológiai Társaság–Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 2009, 96–104. o.
2 Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Európa Kiadó, Budapest, 2001, 349. o.

3 A Próféta életéről, cselekedeteiről és megállapításairól szóló írások gyűjteménye, amely a muszlimok számára követendő útmutatás.

4 Ergün Çapan (szerk.): Terror és öngyilkos merényletek: az iszlám szemszögéből. Dialógus Platform Egyesület, Budapest, 2008 <http://dialogusplatform.hu/uj/?q=node/116>

A kiadványban található tíz elemzés⁵ – amely először török nyelven jelent meg 2004-ben – központi kérdése a következőkben foglalható össze: *lehetsége-e az iszlámot együtt említeni a terrorizmussal*, más szavakkal, a terrorizmusra irányadó megállapítások vonatkozthatók-e az iszlámra? Azok a források, amelyekre az iszlám vallás épül, adnak-e felhatalmazást, biztosítanak-e jogot a terrorcselekmények elkövetésére?

A megelőlegezett és az egyes tanulmányok által bizonyítani igyekvő válasz szerint: nem.

A továbbiakban az egyes elemzések fontosabb, a téma szempontjából lényeges megállapításait összegezem – a rövid tanulmányt lezáró kérdések megfogalmazásától eltekintve –, zömében személyes vélemény ismertetése nélkül.

Útmutatás és értelmezés a Koránban

A Koránra hivatkozva az axiómaszerű megállapítás az, hogy a muszlimoknak ki kell jelenteniük, folyamatosan és nagy nyomatékkal hangoztatniuk kell kommunikációjukban, hogy *az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus*.

Ártatlanul senkit nem érhet bántódás. Ehhez a háborús állapot sem teremt elfogadható indokot.

Ennek megfelelően sérelemokozásra, különösen más személy megölésére vonatkozó hivatalos nyilatkozat, az úgynevezett *fatva*⁶ nem adható ki, függetlenül az érintett személy(ek) vallási hovatartozásától, politikai kötődésétől.

A tiszta iszlám annak az igénynek „teljesítését” sem támogatja, miszerint, aki a parancsba foglalt személy(eke)t megöli, annak számára egyenes út vezet a paradicsomba. *Az isteni jóindulat az iszlám szerint gyilkossággal nem vásárolható meg*.

⁵ Nuriye Akman: Az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus. Az M. Fethullah Güllennel készített interjú összefoglalása; Ibrahim Canam: Az iszlám mint a béke és a tolerancia vallása; Hamza Aktan: Terrorátmadások és öngyilkos merényletek a Korán és a sunna szemszögéből; Bekir Karliga: Vallás, terror, háború és az egységes globális etikára való igény; Ali Bulac: Dzsihádj; Nevzat Tarhan: A terror és a terrorista-kiképzésben használt kábítószer; Hikmet Yüceoglu: A mártírság meghatározása. Lehet-e egy terrorista mártír?; Ergün Çapan: Öngyilkos merényletek és az iszlám; Ahmet Günes: A háborúzás szabályai a muszlim jogrendben; Adil Öksüz: A gyilkosság és annak büntetése a Koránban és a Tórában.

⁶ A fatva az iszlámban vallásjogi döntést jelent olyan esetekben, amikor egy konkrét hitelméleti vagy vallásjogi kérdésre nincs válasz a Koránban. Kiadására arra képzett személy vagy fatvatanácsok jogosultak.

Ha a világban valamilyen, a társadalmi megítélést illetően negatív, elutasítandó jelenség száma emelkedik, előfordulása gyakorivá, szinte mindennaposá válik, az előbb-utóbb a közvélemény fásultságát váltja ki. Ez pedig a továbbiakban az elkövetőkre, így a terroristákra is szándékerősítő, bátorító hatással van.

Ha a „szokásosnál” alacsonyabb az áldozatok száma, a közvélemény egy kézlegyintéssel hajlamos ezt tudomásul venni. Pedig a Korán szerint, aki egy embert megöl, az az egész emberiséget pusztítja el.

Arra az általánosan elterjedt gyakorlatra, miszerint az iszlámot szerte a világban a terror vallásaként mutatják be, csak egyféle válasz lehetséges: a muszlimoknak hasonló körben törekedniük kell arra, hogy megfelelően mutassák be a vallásukat. Ennek a lényege az Istenben való hit.

Az iszlám az emberi jogok tekintetében nem ismer megkülönböztetést. Ezt illetően elveszíti jelentőségét a nyelvi, etnikai, vallási kötődés, miként a társadalmi hasznosság alapján történő kasztokba, rendekbe sorolás lehetősége is, hiszen mindenki szabadnak és egyenlőnek született.

Ha a gyakorlatban a terror valamilyen cél elérését lehetővé tevő eszköz, azt azért is el kell utasítani, mert *az iszlám szerint a törvényes célok csak törvényes úton valósíthatók meg*. Ennek megfelelően a tiszta iszlámban nincs lehetőség egy törvényes célnak a jog keretein kívül eső eszközökkel (például kinzással) történő elérésére, még kevésbé kikényszerítésére. Ez összefügg az a megállapítással, miszerint *az iszlám egy igaz hit, s a hit megszerzéséhez vezető úton senki nem használhat igaztalan eszközöket*.

A muszlim országokban – főként a Közel-Keleten – a terrrorszervezetek elterjedése, térnyerése a gazdasági, a technikai, a tudományos és a kulturális elmaradottsággal, a társadalmi erózióval magyarázható. Figyelemmel arra, hogy a hivatkozott régióban a lakosság többségének legfeljebb a vallási hovatartozása közös, de a kulturális, a szociális, a gazdasági lehetőségeik eltérnek, politikai kötődésük szerint különbözők, ezért kevésbé lehet számítani egységes, összhangba hozott, nagyobb súlyt és nyomatékot jelentő fellépésekre.

A hivatkozott problémák megoldása a muszlim országok jelentős részében a társadalmi egyensúly hiánya és az egyébként is kiugróan magas népesség miatt (a demográfiai időzített bombának számító arab populáció mintegy hatvan százaléka huszonöt évesnél fiatalabb) már a kezelhetlenség határára ért. Itt a nyomorban élő tömegeknek nincs vesztenivalójuk, és az utóbbiakból következően nincs közvetlen és relative gyors lehetőség a felzárkózásra, s ez magával hozza az „ideológiai balkánosodás” lehetőségét. Saját problémáik, elsősorban nyomorúságos életük megoldhatatlanságának és kilá-

tástalanságának okát a Nyugatban vélik megtalálni. Nemcsak az előzőek okán, hanem azért is, mert a szélsőségesen konzervatív tömegekre jellemző állandósággal, tekintélytisztetéssel szemben a Nyugatot a sokszínűség, a szabadság fémjelzi, ezért az megjósolhatatlan, fenyegető, s ezek következményeként az ellenségkép a Nyugatban percipiálódik.

Az a körülmény, miszerint a terrrorszervezetek az akcióikat az iszlám egyik központi fogalmának, a *dzsihádnak* a jegyében, annak felhasználásával követik el, megteremti a lehetőségét annak, hogy a külvilág kapcsolatot véljen felfedezni a terror és – a dzsihád közvetítésével – az iszlám között.

A nem iszlám vallási és kultúrkörben a dzsihád tartalma, fogalmi elemei nem pontosan ismertek, ezért ennek tisztázása elengedhetetlen. *Minden olyan magatartás, akár ellenállás is, amely a muszlimok Isten általi kegyelemben részesítésére irányul, dzsihádnak tekinthető.*

Ez utóbbiból következik, hogy dzsihád csak a Koránban lefektetett, a Szunnában található, Istennek tetsző cselekedet lehet, így mindazt, amit az Írás tilt, például a terrorcselekményeket, az ártatlanok elleni önkényes fellépést, a nők, a gyermekek és az idősek elleni gyilkos akciókat, dzsihádnak, annak végrehajtóját *mudzsahidnek* tekinteni iszlám alapon kizárt.

A dzsihád félreértelmezése azzal indult meg, hogy elkezdték a hitért vívott háborút (szent háború) jelölésére, vagyis katonai, harci célra használni. Ez a vallásban betöltött szerepével és eredeti rendeltetésével szöges ellentétben állt, de e fogalom kommunikálása a mai napig a téves értelmezésre ad lehetőséget, ami eredet szemantikai tekintetben a szótó (dzsihád = küzdelem) jelentéséből is.

A dzsihád téves értelmezéséből következik, hogy a muszlimok szentesítik azt a háborút, amelyet az iszlám hitre térítés érdekében más népek ellen folytatnak. Ebben a konstellációban a dzsihád az erőszak eszköze, és mivel az iszlám terjesztése céljából valósul meg, látszólagos jogalapja van. E téves értelmezés szerint a muszlimok által vívott harc szent háború, amely addig tart, amíg az egész világ át nem tér az iszlám hitre, más interpretációban: míg a világ nem kerül iszlám fennhatóság alá.

Ezzel a kommunikációval éles ellentétben áll a Korán 12. szúrájának 106. verse: „*És a legtöbben nem hisznek Allahnak.*” Tekintettel arra, hogy a hit Istentől kapott előjog, *kizárt, hogy az ember erőszak hatására vegye fel hitét.* A legfontosabb bizonyíték e tárgyban a Korán 2. szúrájának 256. versében olvasható: „*Nincs kényszer a vallásban.*” Ezért az államnak kell garantálnia a vallás- és szólásszabadságot, hogy az ne legyen presszionálható. Ilyen alapon az „erőszakos dzsihád” céltalanná, indokolatlanná válik.

Bár terrorakciók korábban is léteztek, méreteik, gyakoriságuk, elterjedtségük tekintetében nem mérhetők a probléma jelenlegi súlyához. Az elmúlt húsz évben eleinte a szovjet rendszer bukása után kialakuló egypólusú világrend elleni tiltakozásban jelentkeztek, de globális világméretű fenyegetéssé csak a 2001. szeptember 11-i támadás után váltak.

Utóbbi esemény azért is vízválasztó, mert innentől a terrorizmus ellen – amelynek képviselőivel a nemzetközi jog alapján nem is lehetne háborút viselni, hiszen annak feltételei hiányoznak⁷ – a sértett fél jogán az Egyesült Államok lényegében minden fronton felvette a harcot. Ez a folyamat azonban kényszerűen az emberi jogok nevében, éppen e jogok és értékek részbeni visszaszorításával, háttérbe helyezésével vált kiteljesíthetővé. Ez azt jelenti, hogy a terrorizmus elleni harc árát a szabadságunk egy részéről történő lemondással fizetjük meg. A csapda az által válik teljessé, hogy a sértett állam bármiképpen reagál is, vagy az engedékenysége miatt, vagy a megtorló akcióira tekintettel szükségképpen kikezdi a jogállam alapértékeit.

E fejlemények tükrében felértékelődik a vallás és az erkölcs jelentősége. A vallás – központi kategóriája, a hit révén – lehetővé teszi, hogy gyakorlója rendkívüli, a hétköznapiak monotoníájához képest emelkedett és transzcendens, a legbensőbb természetéből folyó értékek hordozója legyen.

Probléma viszont, ha a vallás elszakad a lényegétől, és önmagáért való dogmarendszerévé válik. Egy ilyen struktúrában alkalmatlan a rendeltetésének a betöltésére, s mint ilyen, üres rituálék szimpla összességévé egyszerűsödik.

A parancsból, miszerint „*Ne rohanjatok a pusztulásba! Cselekedjétek jól! Allah szereti azokat, akik jól cselekszenek*” (2. szúra 195. vers), továbbá „*...és ne öljétek egymást*” (4. szúra 29. vers), következik, hogy az iszlámban tiltott az öngyilkosság. Ez tehát azt jelenti, hogy a mások élettől való megfosztása a saját élet szándékos kioltása útján szintén tiltott. Ebből viszont következik az öngyilkos terrorakciók tilalma.

Az iszlámban az élethez való jog egyébként is Isten joga, ekként arról az egyes ember nem is mondhat le. Az isteni jogot sértő tett az Isten ellen való, s a vétkező feletti ítélkezés és megbocsátás joga sem az egyes embert illeti.

A helyes értelmezéshez az által juthatunk el, ha a legalapvetőbb fogalom eredetét vizsgáljuk. Ez a fogalom: az iszlám. A szó a hívő életének és tetteinek célját jelöli, s az Istennek való engedelmességre, békére, megváltásra és jólétre utal. A muszlim megjelölés az iszlámmal közös eredetű *s-l-m* több

⁷ A terrorista nem hadviselő, mert az 1949. évi III. genfi egyezmény e személyi körre meghatározott feltételeinek nem tesz eleget. A terrorista hadüzenet nélkül harcol, azaz nem kombattáns, hanem bünnöző. Akciója során egy terrorszervezet nevében magánszemélyként lép fel.

származik, és az Istennek való engedelmességet és megbékélést jelent. Ezzel rokon eredetű az Istennel való békében élésre utaló *szilm* megjelölés is. A muszlimnak szilmben kell élnie.

A tanulmányokban több helyen is található utalás a Korán híres-hírhedt úgynevezett „*Kard versére*”. „*De amikor a tiltott hónapok letelnek, akkor öljétek meg a pogányokat, ahol csak föllelitek őket! Fogjátok el őket! Ostromoljátok meg őket! Állítsatok nekik csapdát az összes leshelyről! Ha azonban megbánást mutatnak, Istenhez fordulva imádkoznak, és fizetik a szegényadót, akkor hagyjátok őket szabadon az ő útjukon! Allah megbocsátó és kegyes*” (9. szúra 5. vers).

Az idézetre és általa a muszlimokra, a dzsihadra, összességében az iszlámra mint a terror, az erőszak expanzióját megvalósító, az ideológiát erőszakos eszközökkel terjesztő eszmerendszerre tekintenek. A verset azonban rendre a szövegkörnyezetéből kiemelve idézik, pedig ahhoz, hogy az igazi értelmezéséhez eljussunk, meg kell világítani a keletkezésének történelmi hátterét.

Mohamed próféta (570–632) hosszú időn át a pogány arabok gúnyos közegeiben, sőt gyakori üldöztetés közepette fejtette ki tanításait. Utóbbira tekintettel követőivel együtt Mekkából Medinába vándorolt, de a mekkai pogányok továbbra is ellenségesen viszonyultak hozzá és a tanításaihoz.

Ebben a közegben és erre, csakis erre tekintettel keletkezett a Kard verse, amely tehát kizárólag – eredetét illetően – csak az ellenséges arab törzsekre volt akkortájt vonatkoztatható. Mindez a Korán 9. szúrája 13. versében teljessé ki, amelyben nyilvánvalóvá válik, hogy a harcot az esküszegő pogányok ellen kell folytatni, akik azon „mesterkednek”, hogy elűzzék a küldötöt (a prófétát).

Ezek összegezéséeként megállapítható, hogy a Kard verse, akárcsak a hasonló szellemben fogant többi hasonló nem a mindenki (nem hívő emberek) elleni gátlástalan erőszakra szólít fel, hanem a jog keretei között mindenkit megillető önvédelemről szól.

A terror és a terrorista

A terror lényegében egy kilátástalan élethelyzetből fakad, amelynek az abban élő szubjektív meggyőződése szerint aktuális megoldása nincs. A reménytelenség a tudatlanságból, az iskolázatlanságból ered, és az elesettség mozgósítja a tehetetlenség következtében akkumulálódott dühöt, s aktivizálja az egyénben szunnyadó agresszivitást.

A terrorcselekmények gyakorlatának tükrében foglalkozni kell azzal is, hogy az öngyilkos terrorista miként jut abba a stádiumba, hogy az „eszme továbbélése” érdekében önfeláldozó módon – mások életének kioltásával együtt – véget vessen a saját életének.

Az ezredforduló előtt már ismeretes volt, hogy bizonyos szerek – később ezeket „boldogságyógyszernek” nevezték – hajlamossá tesznek az öngyilkosságra. A pszichofarmakológusok nagy dilemma elé kerültek: kiderült, hogy a gyógyításra váró beteg „kezelésével” erősítették az öngyilkossági hajlamot. A gyógyításnak nevezett folyamat így hipnotizálássá egyszerűsödött, és a gyógyulásra váró barmit elkövetni képes robotlányeket faragtak, akik a maguk világában megkérdőjelezhetetlennek tartják az igazukat, s akik gondolkodás nélkül végrehajtják a karizmatikusnak tartott diktátor bármilyen – akár önfeláldozást is megkövetelő – parancsát. Ehhez nem volt másra szükség, mint egy eufóriát kiváltó szerre és egy olyanra, amelynek révén az öngyilkossági hajlam erősítésével leküzdhetővé vált a haláltól való félelem. Mivel napjainkban a szintetikus drogok előállítására ipari méretekben és keretek között zajlik, ezért rendelkezésre áll a mindenkor szükséges mennyiség.

Tekintettel egyrészt arra, hogy a terrorizmussal leginkább sújtott régiókban az ember vég nélkül pótolható „fogyóeszköz”, másrészt arra, hogy jelentéktelen összegű „beruházással” az akciók sikere garantálható, ráadásul nem igényel magas intellektus mellett működtetett költséges infrastruktúrális hátteret, ezért az öngyilkos merénylő „előállítása és működtetése” még kifizetődőbb is.

Mindössze a személyek kiválasztásánál kell körültekintően eljárni. A gyűlölettel és bosszúvágygal teli emberekre kell fókuszálni. Ezeknek az elfojtott érzéseknek az aktivizálásával, az elnyomott akarat szabaddá tételével, a marginalizálódott egyének látszólagos középpontba állításával, a háttérbe szorított radikális kiélésének lehetőségével, a sehová sem tartozás helyett az „eszme” szolgálatába szegődés révén egy „előkelőbb” társadalmi státusba kerülés ígéretével a cél könnyen megvalósítható. Ha mindezt kiegészítjük azzal, hogy az elkövető számára nincs jelentősége a cselekménye túlélésének, az erodálja a büntetés visszatartó erejére épülő biztonság struktúráját, és fokozottan előtérbe helyezi a megelőző biztonsági intézkedések – esetenként jogkorlátozással járó – rendszerét. Ha pedig ezt még azzal is kiegészítjük, hogy a nyomorban élő család helyzetén átmenetileg segít az egyik tagja által meghozott áldozat, akkor a különböző hatások végső egyenlegében kevésbé a visszatartó, inkább az ösztönző tényező lesz a meghatározó.

Mindebből azonban egy nagyon súlyos következtetés is levonható, ami persze nem új keletű felismerés, azazhogy a tudomány rossz és nemtelen célra is felhasználható, s ez veszélyeztetheti a világot.

Az iszlám egyik központi kérdése a mártíromság. Ennek keretében a további kérdés az: *lehet-e egy terrorista mártír?*

Mártír az lehet, aki a vallás által legalizált szent cél megvalósításáért az életével fizet. E tekintetben a halál módjának nincs jelentősége. A lényeg a valláshoz való hűség. A kérdés persze az, hogy lehetséges-e egy olyan valláshoz hű hozzáállás mellett mártírrá válni, amely vallás az ehhez vezető utat: a halál választását mint szimpla, egyszerű öngyilkosságot kizárja.

Az igaz muszlimra a harc, a háború csak rákényszerített lehet, ebből következően ebben a helyzetben nem keresheti a halált, így saját akaratából a biztos önfeláldozással járó harcba nem bocsátkozhat, arra nem is vágyakozhat. Következésképpen: *a mártíromság nem lehet szubjektív cél, csak objektív következmény.*

Azok, akik az öngyilkos merényleteket elfogadhatónak tartják, arra hivatkoznak, hogy más scenárió, egyéb lehetőség nem lévén, az eszköztelenség folytán a megoldást nyújtó konzolidált alternatíva nem létezik, ezért a fegyveres harcot szükségesnek és indokoltnak, következőképp igazságosnak tartják.

Már volt szó a cél és az eszköz megválasztásában érvényesülő jogszerűségről. *„Harcoljatok Allah útján azok ellen, akik ellenetek harcolnak! Ám ne lépjétek át a határokat! Allah nem szereti azokat, akik túllépnek a megsabott határokon”* (2. szúra 190. vers).

Tekintettel arra, hogy az idézett parancsot a terrorista szándékos következetességgel megszegi, ezért a mártíromság kérdése a személye kapcsán nem merülhet fel. Mártírrá válni Isten akaratából lehet, hiszen a hívőt az Isten által meghatározott vallás keretei között élve, ezeket az értékeket védelmezve éri a halál.

Az iszlám fontos tanítása, hogy minden egyes személy magában hordozza az emberiség értékeit. Erre tekintettel *egy ember elpusztítása, az emberiség elpusztítását, míg egy élet megmentése, az emberiség megmentését jelenti* (5. szúra 32. vers).⁸

Az egyes ember elpusztításának az emberiség elpusztításának lehetőségével történő összekapcsolása azon alapszik, hogy egy személy igazságtalan

⁸ Vö.: Pál apostolnak a rómaibeliekhez írt levelére visszavezethető (5, 18.), a Talmudban olvasható – hasonló tartalmú, de esetenként nem pontos fordítással idézett – megállapítással: „Aki egyetlen lelket megment, az egész világot menti meg.” Az eredeti pontos szöveget illetően lásd: Talmud, Misna, Szanhedrin IV.

megölése – és főként ennek következmények nélkül hagyása – magában foglalja a válogatás nélküli gyilkolás lehetőségét. (Erre elégséges bizonyítékok szolgáltatóknak a gyakori terrorakciók.)

Felemás megoldást kínál a tanítás *tatarrusz* esetén, vagyis egy olyan helyzetben, amelyben az ellenség (vagyis a nem muszlimok) muszlim hadifoglyokat, nőket, gyermekeket használ élő pajzsként a saját védelmére.

Ez esetben a támadás – a foglyokkal kapcsolatos óvintézkedés mellett – megengedett. A fő kérdés ezt illetően az, hogy mi a követendő eljárás abban az esetben, ha a védtelenekkel nem az ellenség, hanem a muszlimok veszik körbe magukat, és egyáltalán: miként fordulhat ez elő? Mivel ezt a kérdést a tanulmányok nem tartalmazzák, ezért az erre adandó válasz sem olvasható a kötetben.

A Koránban utalás történik az *irhab* szóval az elrettentésre (8. szúra 60. vers), de ez nem az ellenség tudatos fizikai megsemmisítésére, hanem pusztán félelemkeltésre irányul, ekként pszichés, megelőző, demoralizáló jelleggel bír.

A hivatkozott vers szerint „*És készítették föl ellenük, ami fegyveres erő csak tudtok, csataméneket is, hogy félelmet keltsetek általuk Allah és a ti ellenségeitekben és rajtuk kívül másokban, akiket ti nem ismertek, de Allah ismeri őket!*”

Az *irhab* szónak az előzőekben említett jelentésén túl más sem a Koránban, sem a Szunnában nem található.

Ezért, ha valaki a testére szerelt robbanóeszközökkel nyilvános helyen és tömegben terrorista módjára mutatkozik, a sajnálatos tapasztalatok alapján nem pszichés megfélemlítés céljából teszi ezt, hanem az eszközök működésbe hozatalával önmaga megsemmisítése útján másokat kiszámíthatatlan valószínűség mellett pusztít el.

Ezzel két bűncselekményt követ el. Az egyik a tilalmazott öngyilkosság, a másik az egyéb, ártatlan személyek megölése vagy sérelmükre különböző mértékben testi sértés okozása. Mindez összefügg azzal a lényegi kinyilatkoztatással, miszerint az iszlám vezérlő elve a béke, a békességben élés, függetlenül attól, hogy ki milyen vallást követ.

A vallási különbözőség az emberek között természetes, az sem ellenségeskedésre, sem annak szítására, sem háborúra nem vezethet.

A tanulmányokban foglalt gondolatok végső és lényegi – általam megfogalmazott – összegzése így hangozhat: *az emberiség hitéletével kapcsolatos problémák nem a vallásokból, hanem azok gyakorlóinak tetteiből* – Huntington megállapítására utalva –, *az általuk megvalósított, felépített civilizációkból erednek.*

A terrorizmus és a magyar biztonsági stratégia egyes elemei

E rövid elemzésben összefoglalt teológiai tanulságok nem maradnak következmények – vagy azok lehetősége – nélkül a terrorveszélyre reagáló globális és konkrét biztonsági és bűnüldöző tevékenységre.

A kérdésnek különös jelentőséget és aktualitást ad hazai viszonylatban a közelmúltban megjelenő, a *Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról* szóló 1035/2012. (II. 21.) kormányhatározat.

Ennek néhány alapvető – a jelen tanulmány tekintetében hazánk számára jelentőséggel bíró – megállapítását a következőkben összegezem:

- a) a globalizáció és az egyenlőtlen társadalmi és gazdasági fejlődésnek – a Nyugat és Magyarország biztonsági környezetére vonatkoztatott – ellentmondásos hatásai vannak a nyitottság következtében történő sebezhetőbbé válás miatt;
- b) a tudományos vívmányok esetleges nem békés célra is felhasználhatók, különös tekintettel a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök elterjedésére;
- c) a politikai, a társadalmi, a gazdasági értelemben is bizonytalan, instabil régiókban az állam funkcióinak ellátatlansága révén keletkezett – erőteljes és gyakran ellenőrizhetetlen fegyverkezéssel kísért etnikai és vallási háttérű, a szegénységből és a demokrácia hiányából eredő – konfliktusok létezése, újak kialakulásának lehetősége;
- d) az informatikai és kommunikációs rendszerek, illetve a kapcsolódó kritikus infrastruktúra rendeltetészerű működésének – különösen a terroristák által történő – veszélyeztetése;
- e) az illegális migrációnak az érintett személyi kör marginalizálódásával járó veszélye, a migránsoknak a szervezett bűnözői csoportok, terrorszervezetek által történő befolyásolásának lehetősége.

A felsoroltakkal kapcsolatban – a gyakorlat tükrében – a Nyugat és/vagy az iszlám viszonyulásának lényege a következőképpen összegezhető:

- a) az iszlám a nyugati civilizációt hitetlennek, a muszlim kultúrára veszélyt jelentő tényezőnek tekinti, mindeközben a nyugati „high-techet” elfogadja, de a modernizációhoz tartozó politikai és társadalmi intézményeket és ezzel együtt a nyugati kultúrát elveti;
- b) a Nyugat – kihasználva a lehetőségeit – a hivatkozott egyes tudományos vívmányok mobilizálásával az erő és ennek alapján a védettség érzését erő-

sítve teszi elérhetővé a gazdasági felemelkedés lehetőségét egyes iszlám országok számára. Ezáltal a két pólus közötti különbség mérséklődése, a változás sokszínűsége elvezethet a másság nem kényszerből történő elviseléséhez;

- c) az előzőekkel szemben a terrorizmust a hitbe integrálni képes iszlám stratégia célja a markáns különállás oldása a folyamatok legalább részbeni előreláthatóvá tételével, s így közvetíthető a Nyugat vélelmezett fenyegetésének a csökkenése. Ezzel azonban a gazdagot szegénnyé – álláspontjuk szerint az elosztást igazságosabbá –, a globalizációt az izoláció irányába fordulóvá kívánják tenni;
- d) ennek révén nemcsak a hivatkozott infrastruktúra használhatatlanná tételével, hanem a rendeltetésétől eltérő célra felhasználásával is lehet találkozni. A terrorcselekmény alapvető jellemzője a pszichológiai hatásra törekvés. Ennek középpontjában a gyűlöletkeltés, a gyűlöletkultúra megalapozása áll. E célra az informatikai és kommunikációs rendszerek – gyorsaságuk és elterjedtségük folytán – kiválóan hasznosíthatók;
- e) a terrorizmust erkölcsi piedesztálra emelő iszlám irányzat kiépítéséhez – bár nem az egyetlen, de – a legelfogadottabb megoldás az iszlám alapokon nyugvó etnocentrikus pozíció kialakítása Nyugaton.

Kérdések

A kötet, illetve az abban közölt tanulmányok ismertetésén túl, e rövid összefoglalás után – annak egyértelmű tudomásul vétele és elismerése mellett, miszerint a terrorizmusra vonatkozó megállapítások általában nem irányadók az iszlámra – maradnak a kérdések. Konkrétabban: ha mindez a Koránra és a Szunnára hivatkozás mellett igaz, vagyis

- ha az igazi iszlámban nincs terrorizmus, hogy fordulhat elő, főként relatíve magas számban olyan terrorcselekmény, amelyet az iszlám nevében követnek el;
- ha a vallásos muszlimok körében ismeretes, hogy a paradicsomba juttató Iszten jóindulata gyilkossággal nem vásárolható meg, miként lehetséges, hogy a körükben szinte korlátlan az öngyilkos terroristának jelentkezők száma;
- ha ártatlanul senkit nem érhet bántódás, a véletlenszerűség alapján és terrorakció következményeként a tömeges áldozattá válás minnek tekinthető;
- ha a más ember megölésére szóló fatva nem adható ki, hogyan lehetséges ennek következmények nélküli megvalósítása;

- ha más ember megölése bűn, miként a Koránban tilalmazott öngyilkosság is az, akkor mivel magyarázható, hogy az öngyilkos terrorista családját a tettére tekintettel anyagilag támogatják, az elkövetőt pedig – a Koránból le nem vezethetően – a mártíroknak kijáró erkölcsi elismerésben részesítik;
- ha a célnak és az eléréséhez felhasznált eszköznek törvényesnek kell lennie, miként fordulhat elő, hogy a destabilizáló megfélemlítés „szentesíti” a terrort mint eszközt;
- ha a vallás és az erkölcs felértékelődik, akkor miként lehetséges, hogy az általuk elítélt terrorizmus a világ egyes régióiban – a civilizált világ lehetőségeinek mozgósítása ellenére – terjedőben van;
- ha elfogadjuk azt, hogy a dogmatikus iszlám fundamentalizmus üres rituálék foglalata, miként lehetséges, hogy ennek ilyen nagyszámú követője van a hivatkozott kultúrkörben;
- ha a terror megvalósítása a tudatlansággal, az iskolázatlansággal függ össze, mi a magyarázata annak, hogy a terroristákat iskolázott, tanult vezeték irányítják;
- ha a dzsiháid messze szélesebb fogalom a szent háborúnál, hogyan lehetséges, hogy az iszlám fundamentalisták kifelé mégis csak ezt közvetítik;
- ha nincs kényszer a vallásban, miért van szükség annak – tömeges emberáldozattal járó – erőszakos expanziójára;
- ha a harcot az esküszegő pogányok ellen kell folytatni a Korán alapján, akkor a terror áldozatai valamennyien ennek minősülnek;
- ha a Kard verse az önvédelemről szól, akkor a terror ártatlan áldozatai a jogtalan támadók;
- és ha csak Mohamed üldöztetésekor, tehát az életében volt irányadó, akkor miért alkalmazzák napjainkban is, nagyjából 1400 évvel a próféta halála után;
- ha a Korán szerint az ártatlanok legyilkolása bűn, miként lehet a tatarrusz esetén a támadás megengedett;
- ha az iszlám az engedelmességet, a békét, a megváltást és a jólétet hirdeti és jelenti, miért viseli el az engedetlenséget, a békétlenséget, a pusztítást és a nélkülözést jelentő terrorizmust;
- ha a tanulmányokban tett megállapítások, a levont következtetések kivétel nélkül és teljes mélységükben összhangban vannak a Koránban írtakkal, akkor is az a kérdés, hogy mivel magyarázható az, hogy ezt a dogmarendszer világméretben ilyen jelentős tartalmi félreértelmezés (az isteni akarról történő eltérés lehetősége) kísérheti, s egyáltalán: az az alaptanulmányban olvasható *valláselméleti* megállapítás, miszerint az igazi

iszlámban nem létezik terrorizmus, miként viszonyul napjaink esetenkénti erőszakos, olykor terrorizmusba hajló *vallásgyakorlatához*?

És a kérdések sora folytatható, a lényeg azonban vélhetően az érdekek világméretű szimbiózisának megteremtése alapján a jövőben megformálódó – a centrum és a periféria között megmutatkozó ellentmondások felszámolására is figyelemmel lévő – válaszokban lesz megtalálható.

IRODALOM

Çapan, Ergün (szerk.): Terror és öngyilkos merényletek: az iszlám szemszögéből. Dialógus Platform Egyesület, 2008

Huntington, Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása, Európa Kiadó, Budapest, 2001

Korán. Helikon Kiadó, Budapest, 1987

Simon Róbert: A Korán világa. Helikon Kiadó, Budapest, 1987

Simon Róbert: Iszlám kulturális lexikon. Corvina Kiadó, Budapest, 2009

Szent Biblia. Magyar Bibliatársulat, Budapest, 1999